

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 4, Sayı:17, Aralık 2018, s. 455-466

Öğr. Gör. Çiğdem TAŞTEPE

Beykent Üniversitesi, MYO, Moda Tasarımı Bölümü, cigdemtastee@beykent.edu.tr

Öğr. Gör. Seher Akdeniz ŞAHİN

Haliç Üniversitesi, MYO, Moda Tasarımı Bölümü

SOKAK SANATI, GRAFFİTİ TEKNİĞİ VE MODA ALANINDAKİ UYGULAMALARI

Öz

Grafik teriminden türemiş olan graffiti tekniği ve sokak sanatı aslında antik çağlardan beri yapılmakta olan duvar resimlerinin modern versiyonu olarak düşünülebilir. Bu teknikler başta duvarlar olmak üzere hemen her tür zemin üzerine uygulanabilen, sprej boya, fırça gibi çeşitli araçlar kullanılarak, püskürtme, baskı, gibi yöntemlerle özgün formlarda oluşturulan boyama teknikleridir. Graffiti tekniği ve sokak sanatı ilk olarak 1980'li yıllardan itibaren moda dünyasında kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, sürekli olarak yeni malzeme ve konu arayışında olan post-modern moda dünyası tarafından da keşfedilerek kendine etkin bir şekilde kullanım alanı bulmuştur. Graffiti tekniği ve sokak sanatı onları yapan her tasarımcının ruhunu yansıtmaya, belirli bir kurala sahip olmaması, tekniklerin uygulayıcılar aracılığıyla çeşitlenerek gelişmesi gibi sebeplerden dolayı post-modern dönemin içinde barındırdığı belirsizlik, özgünlük, farklılık gibi kavramlarla iç içe yaşayabilecek tekniklerdir. Bu çalışma; graffiti tekniğini ve sokak sanatını, bu tekniklerin uygulama yöntemlerini açıklayarak post-modern moda dünyasındaki uygulama örneklerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: sokak sanatı (street art), graffiti, moda, giyim

STREET ART, GRAFFITI TECHNIQUES AND FASHION PRACTICES

Abstract

Street art and graffiti technique derived from the graphical term could actually be thought of as the modern version of the wall paintings that have been going on

since antiquity. These techniques can be applied to almost any kind of floors, especially walls. These techniques are painting techniques which are formed in original forms by methods such as spraying, printing and using various tools such as spray paint and brush. With the graffiti technique and street art first started to be used in the fashion world since the 1980's, than discovered by postmodern world of fashion which is constantly searching for new materials and subjects so that the street art and graffiti techniques has found an effective use area. These techniques are practice that can live together with concepts such as ambiguity, originality and difference that are hosted in the postmodern period because of the fact that every designer who makes them reflects own spirit, does not have a certain rule, develops techniques diversity through practitioners. This study aims to explain graffiti technique, street art and application methods of these techniques and examine the application examples in postmodern fashion world.

Keywords: street art, graffiti, fashion, clothing

Giriş

Graffiti ve sokak sanatı başlangıçta isyankâr bir grubun kendini dışa vurma yöntemi olarak gündeme gelmiş ardından bu amaçla yapılan eserler birer sanat ürünü olarak da görülmeye başlanmıştır. Böylelikle zaman içinde yasa dışı olan ilk oluşum amacından uzaklaşarak farklı amaçlar için icra edilmeye başlanmıştır. İcra edildiği bu alanlardan bir tanesi de moda sektörüdür. Stephen Sprouse, Christopher Kane, Alexander McQueen, Jean Paul Gaultier, Louis Vuitton gibi dünyaca ünlü moda marka ve tasarımcıları koleksiyon ve tasarımlarında bu teknikleri kullanarak piyasaya sürmüşlerdir. Graffiti ve sokak sanatının kişiselleştirilebilen esnek yapısından dolayı post-modern moda dünyasında daha uzun yıllar kullanılabilceği düşünülmektedir.

Araştırmada betimsel yöntem kullanılmış olup, araştırma verileri tarama yöntemiyle elde edilmiştir. Çalışma; graffiti tekniğini ve sokak sanatını, bu tekniklerin uygulama yöntemlerini açıklayarak post-modern moda dünyasındaki uygulama örneklerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Graffiti ve Sokak Sanatının Tarihi Gelişimi

Kelime kökeni olarak İtalyanca çizmek anlamına gelen 'graffio' kelimesinden gelen graffiti tekniği duvar veya benzeri yüzeylere resim çizmek ya da yazı yazmak olarak tanımlanabilir. Günümüzde, graffitiyi çevreleyen etimoloji üzerinde yaygın tartışmalar yaşanmaktadır. Birçok bilim adamı graffitinin kesinlikle yasadışı spreyci boya "etiketlerine" ya da hızlı bir şekilde yapılan görüntülere atıfta bulunduğunu ileri sürerken, diğerleri önceden belirlenmiş duvar resimlerini "sokak sanatı" olarak adlandırmaktadır (Buckley, 2014:10).

Başlangıcı ise insanlık tarihi kadar eskilere dayanmaktadır. İlk insanların mağara duvarlarına çizdikleri insan figürleri graffiti tekniğinin ilk örnekleri olarak görülebilir (Ganz 2004: 8). Bazı araştırmacılara göre duvarlara yapılan bu çizimler insanoğlunun kendisini görsel olarak ifade etme ve yaratıcılığı açısından ilk sanatsal çalışmasıdır.

Başlangıcı duvar resimlerine dayanan graffiti tekniği 1940'ların Almanya'sında slogan amaçlı duvar yazısı olarak kullanılmaya başlandığında görsel bir iletişim şekli haline gelmiştir. Bu gün ki tanımıyla graffiti tekniği ise 1960'ların New York'unda gençlerin duvarlara isim, soy isim veya tag (sprey ile duvara resim yapan bir artistin imzası) yazmaya başlamasıyla doğmuştur (Alexiou, 2017: 20). Öncülerin ardından hızla artan bir uygulayıcı kitlesine sahip olan graffiti tekniği, 1970'lerde kısa süre içinde tüm şehre yayılmış, çalışmalar git gide daha büyük alanları hatta şehir trenlerini kaplamaya başlamış ki böylece insanlar kendilerini ve sanatlarını daha hızlı duyurmuş ve geniş kitlelere yayılmıştır (Ganz: 2004:9). 1980'li yıllardan sonra graffiti kültürü yayılırken, uygulama açıdan sadece mesaj vermek yerine görselliğini de öne çıkarmaya başladılar. Özellikle aynı yıllarda Paris'te, protesto sanatının ekollerinden Art Nouveau ve Art Deco dekoratif geleneği ile farklı faktörler bir araya gelmesiyle graffiti yeni bir boyut kazanmıştır (Candemir, 2008).

1980'lerde artık graffiti göz ardı edilemeyecek bir fenomen haline gelmiştir. Duvarlardaki bu alternatif derinliği geleneksel sanat yönelişlerinden ayıran belki de en önemli özellik, yarattığı alt kültür ile geniş bir kitleye hitap edebilmektedir. Bu etkileşim alanına giren en belirgin diğer alan müzik olmuştur. Hip hop, punk rock ve asi özgürlükçü yaşam şekline uygun tasarlanmış tahta parçalarına paten tekeri takılarak tasarlanan ve kaldırım sörfü olarak çıkan bugünkü adıyla kaykay kültürü ile birleşerek, belgesel, sinema, fotoğraf, edebiyat ve daha pek çok alana kaynaklık etmiştir (Ayrıl, 2014: 13-14).

İllegal bir başlangıcı olan graffiti ve sokak sanatı yaygınlık kazandıkça legal bir forma girme eğilimi göstermiştir. 2005 yılından sonra daha aktif olarak yapılmaya başlanan legal graffiti çalışmaları ise illegal işlere nazaran daha renkli ve ilgi çekici bir hal almaya başlamıştır. Graffiti çalışmalarının bu şekilde renklenmesi toplumun daha çok ilgi duymasına ve yeni graffiti yazarlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Daha doğru bir tabirle graffiti sokak yazısı olmaktan sıyrılıp, bir sokak sanatına dönüşme sürecine girmiştir (Kıyar, 2017).

Yazıların sanatsal nitelik kazanması ilk defa Hugo Martinez adlı bir üniversite öğrencisinin, 1972 yılında New York'ta 'United Graffiti Artists' isimli bir graffiti derneği kurması ve bu dernek vasıtasıyla graffiti örneklerini bir sergide sanatsever kitlelere sunmasıyla gerçekleşmiştir (Çakır, 2015:5). Satıcı (2009:21)'ya göre elit kültürün graffitiyi sanat olarak kabul etmesi Jean-Michel Basquiat ve Keith Haring ile olmuştur. Onlar graffiti akımının sanatsal kurumları gibidir. J. M. Basquiat yani 'Same Old Shit' kelimelerinin kısaltılmasından oluşan SAMO anti materyalisttik mesajlar içeren çalışmaları ile ünlenmiştir. Haring ise New York sokaklarına sürünen bebek, piramit, televizyon gibi gündelik hayattan aldığı sahneleri kendi yalın figüratif imgelerine dönüştürerek çizmiştir. Grafiti, çağdaş sanatta popüler kültüre özgü, halka açık iletişim ve özel ifadenin kesiştiği yeni, sözsüz, dilsel yeniliktir (Martin, 1997: 22).

Sokak sanatı ise bu noktada grafiti kültürünün içinden çıkmış salt bir yapıp etme biçimi, bir maharetlenme formu değil, politik bir içeriğe sahip olma ve bunu yayma potansiyeline sahiptir (Balkır ve Kuru, 2016). Sokak sanatının üzerinde hemfikir olunan en önemli karakteristiği, direnişin yaratıcı zekâsı, kara mizahı, neşe ve arzusunun başat motivasyonları olduğu hegemonik düzenin maskesini düşüren neredeyse karnaval havasıdır. Bu dil, siyaset ve estetik ilişkisinin

yeniden gündeme geldiği, kent hakkı ve mekânın toplumsal etkileri gibi sadece akademik çevrelerde konuşulan ve toplumun gündeminin dışında kalan konular içinde yeni bir alan açar (Balkır ve Kuru, 2016).

Graffiti ve sokak sanatı ilk tahlilde birbiriyle kesişen iki kavramın yarattığı bir gerilimi barındırır. Bu gerilim yüksek kültürün ifadesi olan sanat ile gelip geçiciliğin mekânı olan sokağın yarattığı ve beklenmeyen karşılaşmaların alanını oluşturmasından kaynaklanır. Sokak, egemenin iktidar alanı dışındadır (Balkır ve Kuru, 2016).

Sokak sanatı genellikle yazıldığı yeri ve onu yazanın duygu, düşünce ve vermek istediği mesajı yansıtırken, graffiti yazan kişinin ismini, tag'ını (nickname, takma ad) veya özgün yazılarını yazdığı daha evrensel bir dili temsil eder. Sokak sanatçısı daha çok bir mesaj iletme amacı güderken graffiti yazarı sadece reklam yaparak tarzını duyurmak amacındadır. Sokak sanatı toplum ve insan gruplarıyla ilgilenir graffiti sanatçısı sadece diğer graffiti yazarlarıyla ilgilenir.

Graffiti ve sokak sanatı arasındaki ayrımın bir diğer nedeni ise grafitinin Vandalizm'e daha yakın duran toplumsal algılanışından dolayı söylem gücünün katı toplumsal yargılar ardında zayıflama ihtimalidir. Bununla birlikte graffitiye oranla daha düzenli ve planlı bir strateji izleyen sokak sanatı daha geniş bir alıcı kitlesine ulaşmak adına öz yapısındaki özgür dışavurumu denetim altına alarak kısmen feda eder. Buradan yola çıkarak grafitinin ruhundan türeyen sokak sanatının kamusal sanat, mekâna özgü sanat ve enstalasyonlar gibi daha akademik ve sanat tarihinin çizgisel ilerleyişinde kendine yer bulmuş formlara uç verdiği söylenebilir (Balkır ve Kuru, 2016).

Graffiti ve Sokak Sanatı Teknikleri

Graffiti ve sokak sanatı teknikleri dünya çapında pek çok farklı amaç ve teknikle birlikte gelişmiş ve yayılmıştır. Bu teknikler, her yazarın kendi özel tarzıyla imzasını barındıran çok farklı formlara sahiptir. Yazarın yeteneği, içinde bulunulan toplumun kültürel yapısı, verilmek istenen mesaj ve kullanılan teknik gibi yapılan ürünün görünümüne etki eden pek çok unsur vardır. Graffiti ve sokak sanatı avangart süreçten, dada ve pop-art sanat akımından, duvar resmi ve duvar yazılarından, gelişen baskı ve desen tekniklerinden, dijital dünyadan etkilenerek gelişmiştir.

Önceleri yazarlar etiketlerini veya imzalarını çok gösterişli bir şekilde oluşturmuşlar, ilgi çekmek için çok renkli yazı biçimlerini kullanmışlardır. Bu durum ise yeni stillerin oluşmasını sağlamıştır. Yazarlar bunun yanı sıra özel efektler kullanmışlardır. Zamanla kullanılan harflerin boyutları büyütülerek isimler daha da büyük yapılmış ve ardından harflerin içi desenlerle süslenmiştir (Çakır, 2015:5). Grafitinin kaligrafik (güzel yazı sanatı) tabanı ağırdır. Graffiti, sprej boya kullanılarak sanatçının isminin estetik ve şaşırtıcı bir şekilde duvarlara yazılması yoluyla üretilir. Sokak sanatçısı da izleyicisine bir mesaj vermeye çabalamakta ve sprej boyanın dışında posterler, stencil (şablon), sticker ve afişleme gibi farklı tekniklerden yararlanmaktadır (Çakır, 2015:6). Sokak sanatçıları; sprej boyalar, markerlar, tebeşir, boya, boya tabancası (airbrush), kolaj, sticker ve hamur afiş (wheatpaste) gibi araçları karışık şekilde kullanmaktadır. (Hughes, 2009:7). Sanatçılar, xerox ve serigrafi baskıdan, elle oyulmuş ağaç bloklara ve linol baskı

tekniklerine kadar baskı-resim sanatının geleneksel ve deneysel teknikleri, kabaca elle kesilmiş veya ayrıntılı makine kesimi stensiller gibi birçok yöntem ile denemeler yapmışlardır (Balamber, 2016).

Moda Dünyasında Graffiti ve Sokak Sanatı

Graffiti ve sokak sanatının ilk çıkış noktası isyankârlık, asilik ve bir başkaldırış şeklinde gündeme gelip yasa dışı bir iş olarak algılandığından bu tekniğin uygulayıcıları yasal düzeyde tekniği icra etmek istediklerinde afiş tasarımı, reklam sektörü, sinema filmleri, bilgisayar oyunları, web siteleri, moda ve tekstil tasarımı gibi işlerde yönelmişlerdir. Bu alanda uzmanlaşmış Keith Haring gibi graffiti sanatçıları kumaş ve moda tasarımı alanında da ses getiren tasarımlara imza atmışlardır.

1980'lerde hip-hop, punk, rap gibi gençlik alt kültürleri kendilerine özgü isyankar tarzlarını sergilerken moda alanında da kendi tarzlarını özgün ve kural tanımaksızın yansıtmaya devam etmişlerdir. Fogg, 2014 yılında yapmış olduğu çalışmasında, moda alanında graffiti tekniği kullanımı noktasında; 'graffiti ve hip-hop kültürü birbiriyle iç içeydi, sokak sanatı ve moda 1980'lerde New York sanat ortamı içinde yer alan ve graffiti etkili baskılarıyla tanınan tasarımcı Stephen Sprouse'un işlerinde kesişiyordu' olarak ifade etmiştir.

Moda alanında graffiti 1990'larda fazlaca gündeme geldiğinde yine de bir ana akım olarak değil de sokak stili olarak görülmüştür. Bugün ise graffiti ilhamlı moda stilinin yükselen bir trend olduğunu gerek moda tasarımcılarının koleksiyonlarında sık sık yer vermelerinden gerekse internet üzerinde sadece graffiti ve sokak sanatı baskılı özgün ürünler satan tasarımcı ve sitelerin artışından anlayabiliriz. Günümüzde graffiti ve sokak sanatının moda tasarımcıları tarafından özgün olarak yorumlanmış halleri; haute-couture giysilerde 20'ler, 30'lar, 40'ları yansıtan silüetler üzerinde, spor giyimde giysiye hareket ve modernlik katma gibi açlarla kullanılmaktadır. New York'ta gençlerin kaykay yaparken kullandıkları giysilerde görmeye alışık olduğumuz graffiti ve sokak sanatı baskılı giysiler artık yüzme, koşu, jimnastik, tenis gibi pek çok daldaki spor giysilerinde de yerini almaya başlamıştır. Spor giysi olarak çorap, bere, spor ayakkabı, pantolon, tayt, tişört, mayo gibi giysilerde görülebilmektedir.

(<http://www.ymicrew.com/graffiti-inspired-fashion-styles-for-this-fall/>)

(<https://www.midwestsports.com/bolle-womens-tennis-apparel/c/622/?num=1>)

Bu teknikleri günlük giysilerde, şık gece giysilerinde de görmek mümkün.

(Katy Perry ve Madonna, tasarım: Jeremy Scott, 2015)

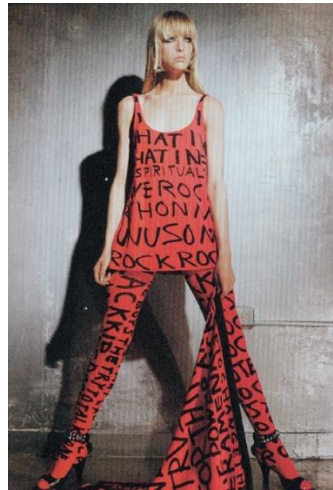
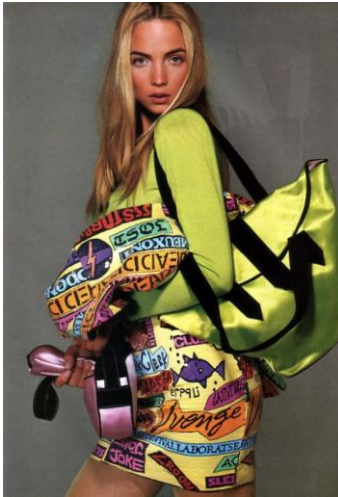
(<https://www.hollywoodreporter.com/news/fashion-graffiti-las-street-art-901551>)

Köklerini 1960'ların Rok müziklerinden alan, 1970'lerin gençlik alt kültürüne ait Punk akımı sokak sanatı ve graffiti tekniğinin giysi ile ilk buluştuğu dönem olarak görülebilir. Topluma karşı asi bir tavır sergilemeyi seçen Punk akımının uygulayıcıları yine bu dönemde topluma farklı bir başkaldırı şekli olan asi sokak sanatı ve graffiti sanatçıları ile aynı yönde olmalarındır ki bu gruplar birbirinden etkilenmiştir.

(Aralık 1979) (<https://flashbak.com/paul-mccartney-david-bowie-cliff-richard-and-more-explain-punk-in-1979-62623/>)

Pop-art akımından etkilenerek tasarımlar yapan Andy Warhol ile iletişim halinde olan Stephen Sprouse 1984 yılında graffiti tekniğini sıkça kullandığı ilk koleksiyonunu sunmuştur. Sprouse hazırlamış olduğu bu koleksiyonunda Punk akımından ve şehirde çok sık karşılaşılan sokak sanatı ve graffiti çalışmalarından esinlenmiştir. 1980'ler boyunca, yenilikçi ve son derece yaratıcı ürünler sunan Stephen Sprouse, seksenlerin ruh halini yakalayan sanatsal kıyafetler yapmaktaydı.

(<http://www.thestephensprousebook.com/events.html>)

Ardından Diesel Markasının sahibi Renzo Rosso Sprouse'dan tişört ve kot pantolon tasarlamasını istemiştir. Tasarımlarında Punk ve Graffitiyi harmanlayan sanatçı, John Galliano, Raf Simmons ve Marc Jacobs gibi tasarımcıları etkilemiştir.

1994 yılında Jean Paul Gaultier'ın tasarımı olan grafiti uygulanmış erkek giysisi, pamuk jarse ve denim kumaş üzerine baskı ile yapılmıştır (Martin, 1997: 22).

Graffiti tekniğine tasarımlarında sıkça yer veren Amerikalı moda tasarımcısı Stephen Sprouse 2001 yılı İlkbahar/Yaz sezonunda Louis Vuitton için farklı boyut ve şekillerde çantaların üzerine markanın ismini graffiti tekniğini kullanarak, baskı yöntemiyle yapmıştır. Bunun yanı sıra marka için aynı sezonda tişörtler ve elbiselere bir koleksiyon hazırlamıştır. Diesel markası için hazırlanmış olduğu bu tasarımlarda sokak sanatı ve graffiti tekniğine yer vermiştir.

(<https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2001-ready-to-wear/louis-vuitton/slideshow/collection#1>)

Renkli koleksiyonlarıyla dikkat çeken Hint moda tasarımcısı Manish Aurora 2012-2013 Sonbahar koleksiyonunda, sokak sanatçısı Judith Supine'den ilham aldığı koleksiyonunda kullandığı 50'lerin silueti ile klasik beyaz tuval yerine siyah tuval üzerine çiçek desenleri boyamıştır. Koleksiyondaki elbiseler; ipek, kadife, süet, deri, saten, krep ve kürk kumaşlar üzerine zümrüt yeşili, safir mavisi, mor, parlak kırmızı ve pembe renklerde yapılmıştır.

(<http://www.ymicrew.com/graffiti-inspired-fashion-styles-for-this-fall/>)

Moda tasarımcısı Louise Gray ve Takı Tasarımcısı Tatty Devine Launch'ın işbirliğiyle hazırlanmış 2013 İlkbahar/Yaz koleksiyonunda graffiti esinli tasarımlara sıkça yer vermiştir. Louise Gray koleksiyonda 1960 ve 1990'ların silüetlerine yer verirken bu silüetleri monokrom graffiti stil logolarıyla hareketlendirmiştir.

(<https://www.vogue.co.uk/gallery/tatty-devine-for-louise-gray-launch-collaboration>)

Belçikalı moda tasarımcısı Tim Coppens 2013 yılının sonbahar sezonu için hazırlanmış olduğu siyah renk ağırlıklı erkek koleksiyonunda modern bir silüet yaratmak için kumaş manipülasyonuna odaklanarak graffiti tekniğini kullanmıştır. Koleksiyonda kullanılan monokromatik graffiti esinli ana kumaş baskı yolu ile oluşturulmuştur. Tasarımcı graffiti etkisini siyah ve beyaz baskı

kaplı parkalarda, dar paçalı pantolonlarda ve kırışık formlu gömleğin üzerinde kullanarak sokak sanatını üzerinde barındıran sokak stili bir koleksiyon ortaya çıkarmıştır.

(<https://www.thefashionisto.com/eli-schmidt-photographs-tim-coppens-fallwinter-2013-idol-magazine/>)

2017 yılında Kore’de ikincisi düzenlenen ‘Seoul 365 Fashion Show on Wednesday at Seoulo’da şovun baskın konsepti, çoğunlukla gençlik kültürünü ve ruhunu temsil eden bir sanat formu olan graffitidir.

(<http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20180425000887>)

New York da kurulan marka Michael Kors 2018 İlkbahar/Yaz sezonu için hazırlamış olduğu sekiz parçadan oluşan kapsül koleksiyonunda 1980'lerin New York şehri sokak sanatını tema almıştır. Siyah ve beyaz renklerden oluşan koleksiyonda graffiti desenli ceketler, ayakkabı, terlik, saat ve çantalar bulunmaktadır. Markanın logosunun tag'lara dönüştürülerek kullanıldığı göze çarpmaktadır. Şehrin yukarıdaki elegant tarzı, aşağı kısımdaki asi ruhla birleştirilerek tasarımlarına ilham vermiştir.

(<http://www.globalblue.com/destinations/italy/milan/michael-kors-graffiti-collection#slide1>)

Sonuç

Graffiti tekniği onu yapan her tasarımcının ruhunu yansıtması, belirli bir kurala sahip olmaması, tekniklerin uygulayıcılar aracılığıyla çeşitlenerek gelişmesi (yani yoruma ve gelişime açık olması) gibi sebeplerden dolayı post-modern dönemin içinde barındırdığı belirsizlik, özgünlük gibi kavramlarla iç içe yaşayabilecek bir tekniktir. Bu tekniğe bugüne kadar pek çok moda tasarımcısı koleksiyon ve tasarımlarında yer vermiş, çağın gerekliliklerini karşılama noktasındaki yeterliliğinden dolayı da öyle görünüyor ki gelecek yıllarda pek çok tasarımcı tarafından farklı şekillerde kullanılmaya devam edecektir.

Türkiye'de de son yıllarda graffiti ve sokak sanatı uygulayıcıları ve bu sanatlarla ilgilenenler giderek artmakta, bu kişiler Türk moda sektörü çalışanları ile işbirliği yaparak küresel çapta kullanımı artan ve hit olma yolunda ilerleyen bu tekniği moda sektöründe icra edebilirler.

KAYNAKLAR

Alexiou, Christos (2017) The conceptual notion of "the streets" in graffiti and street art: A search for its role, meaning and characteristics in the city of Utrecht. Master Thesis, faculty of the humanities, of the University of Utrecht, Utrecht.

Balamber, Burçak (2016). Baskiresm ve Sokak Sanatının Buluştuğu Ortak Paydalar. İdil Dergisi, Cilt:5, Sayı: 25.

Balkır, Nur ve Kuru, Ali Ş. (2016) Sokak Sanatı Ve Grafitinin Pedagojik Bir Yöntem Olarak İşlerliği. İdil Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 26.

- Buckley, Anne (2014) Self-Expression in Spray Paint: Graffiti as a Popular Tool for Democratization in Argentina. Undergraduate Honors Theses. University of Colorado, Boulder.
- Candemir, Tülin (2008) Kent İletişiminde Sanatsal Aykırılık: Graffiti. I. Sanat ve Tasarım Sempozyumu, , İstanbul
- Çakır, Sefa (2015) Türkiye'de Graffiti Ve Sokak Sanatı. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeditepe Üniversitesi
- Fogg, Marnie, (2014) Modanın Tüm Öyküsü (Çev. Emre Çözgü). Hyalperest Yayınevi. İstanbul.
- Ganz, Nicholas (2004) Graffiti World: Street Art From Five Continents. Harry N. Abrams Inc. Publishers. New York.
- Hughes, Melissa L.(2009),Street Art & Graffiti Art: Devolving an Understanding, Ernst G. Welch School of Art and Design, College of Arts and Sciences, Georgia State University,(basılmamış) Master Tezi.
- Kıyar, Neslihan (2017) Alternatif Bir Yüzey Olarak Duvar. Journal of Current Researches on Social Sciences.
- Martin, R. (1997). Wordrobe. The Metropolitan Museum of Art, New York.
- Satıcı, Ferhat Kamil (2009) Sanatta Bir Özgürleşme Ve Kapatılma Biçimi Olarak Graffiti. Doktora Tezi, Eğitim bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

İnternet Kaynakları

- <https://www.thefashionisto.com/eli-schmidt-photographs-tim-coppens-fallwinter-2013-idol-magazine/>
- <http://www.ymicrew.com/graffiti-inspired-fashion-styles-for-this-fall/>
- <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20180425000887>
- <https://www.hollywoodreporter.com/news/fashion-graffiti-las-street-art-901551>
- <https://www.vogue.co.uk/gallery/tatty-devine-for-louise-gray-launch-collaboration>
- <http://www.globalblue.com/destinations/italy/milan/michael-kors-graffiti-collection#slide1>
- <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2001-ready-to-wear/louis-vuitton/slideshow/collection#1>
- <http://www.thestephensprousebook.com/events.html>
- <https://flashbak.com/paul-mccartney-david-bowie-cliff-richard-and-more-explain-punk-in-1979-62623/>
- <http://www.thebitemag.com/2017/05/19/koza-young-fashion/>